

Fornuftens syv myter II

Av Peder A. Tyvand

Angrepene på Guds åpenbaring

Den moderne myteovertro fastholder egen mytefrihet. Man projiserer derved sin myteovertro over på andre. Man hevder at Bibelen er full av myter. Ett av de mest brukte eksemplene er skapelsesberetningens utsagn om at Gud formet kvinnen fra Adams ribbein. Men det er et biologisk faktum at mannens kromosomer inneholder all informasjon som kvinnen har. Kvinnens kromosomer inneholder ikke all informasjon som mannen har - kvinnen mangler nemlig mannens y-kromosom. Derfor kunne ikke mannen formes ut av kvinnen. Men kvinnen kunne formes ut av mannen. Fordi koden som skulle til for å danne kvinnen allerede fantes hos hankjønnnet. Gud måtte først skape mannen, Adam. Deretter trengte Han ikke å skape for å frambringe kvinnen, Eva. Han kunne i fred og ro forme kvinnen - av mannen. Vitenskapelige fakta støtter Bibelen. Til forargelse for den politisk korrekte feminisme. Som sitter igjen med svarteper når den beskylder andre for uvitenskapelig mytedyrkelse.

Ekteskapets guddommelige innstiftelse henger nøye sammen med at Eva ikke ble skapt selvstendig, men formet av Gud fra Adam. Mann og kvinne i ekteskapet skal bli ett kjød, sier Bibelen. Dette hadde ikke vært mulig i biologisk forstand dersom Eva var blitt skapt separat. For da hadde hun vært et produkt av sitt eget kjød, isolert fra og ulikt Adams kjød. Da kunne hun ikke fullt ut bli ett med hans kjød. Da er man havnet i feminismens myte om den kosmiske kjønnskampen, hvor menn og kvinner framstilles som to konkurrerende klasser som slåss om makten og herredømmet over ressursene. Det at Eva ble formet fra Adams kjød gir ekteskapet mellom mann og kvinne en gudskapt overlegenhet i forhold til feminismens familieoppløsende mytologi: Det åndslesbiske sø-

sterfellesskapet.

Jeg vil nå skissere hvordan de syv fornuftsmytene hver på sin måte søker å angripe Guds åpenbaring.

Myte 1: Den materialistiske kausalitetsmyten forutsetter at alle erkjennelseskategorier følger av observasjonene. Den prøver å bortforklare åpenbaringens nødvendighet som basis for våre erkjennelseskategorier. Men ordene «observasjon», «tolkning», «definisjon» og «presisering» er ugjenkallelig metafysiske, og åpenbaringsbaserte. Det er de fordi ingen observasjon kan gjøres uten at vi på forhånd «vet» hva observasjon er. Ingen tolkning av observasjonen kan gjøres uten at vi på forhånd «vet» hva tolkning er. Ingen definisjon eller presisering av målbare fysiske begreper kan gjøres uten at vi på forhånd «vet» hva definisjon og presisering er. Hvorfor føler vi oss trygge på at vi «vet» dette? Fordi Gud har nedlagt i oss den umiddelbare oppfattelsen av disse begrepene ved sin generelle åpenbaring. Han har nedlagt noe av sitt Logos i oss, fordi vi er skapt i Hans eget bilde.

Båndet mellom årsak og virkning kalles kausalitet. Kausaliteten er metafysisk fordi den er rotfestet i den generelle gudsåpenbaring. Kausalitetsmyten benekter all metafysikk i kausalitetsbegrepet. Denne benektelsen av metafysikk kan gjøres på tre beslektede måter.

(i) Ved at kausalitet blir bagatellisert som en vanemessig observasjon. Dette er Humes måte å tenke på. (ii) Ved at kausalitet blir forsøkt gjort til tautologi: At virkning følger automatisk fra årsaken, ved hjelp av matematisk beskrivelse av de rene sanseinntrykk. Filosofen/fysikeren Ernst Mach (1838-1916) tenkte i disse banene. (iii) Den siste måten å tenke på er gitt ved Kants filosofi: Kausaliteten er menneskestyrt fordi den er relevant bare innenfor våre erkjennelseskategorier, slik som tingene framtrer for oss.

Alle disse tre tolkningene gjør kausaliteten

til en viss grad avhengig av at vi mennesker observerer eller beskriver den. Men plenen gror jo selv om vi er bortreist på ferietur. Plenens kausale vekst er ikke avhengig av at vi tenker på plenen eller betrakter den. Petter Dass visste dette: «Gud er Gud om alle mann var døde».

Myte 2: Myten om det objektive bevis er et opprør mot Guds suverenitet. Man søker å lage seg en liten «fornuftshimmel» på jord. En lukket logisk lekegrind hvor mennesketanken synes at den selv er suveren og Gud ved sin åpenbaring ikke har adgang. Dette vekker assosiasjoner om tolvåringens gutterom hvor det står en plakat på døren: «Adgang forbudt for voksne». Men får sikkert lov til å betale for strømmen. Mor får sikkert lov til å skifte sengetøyet. Tolvåringens suverenitet er et troskyldig selvbedrag.

Det objektive bevis er også et selvbedrag, men ikke fullt så troskyldig. Myten om det objektive bevis benekter Guds åpenbaring av Logos. Den overser at mennesketanken ikke er autonom. Mennesketanken er blitt til ved Skaperens spesielle åpenbaring. Mennesketanken er virksom fordi Gud opprettholder sin generelle åpenbaring som gir naturen lovmessighet og gjør vår tanke i stand til å virke.

Myte 3: Evolusjonsmyten angriper også det Logos som Gud har nedlagt i arvestoffet. Den totale genetiske informasjon er gudgitt ved spesiell åpenbaring i form av skapelsen. Naturlige prosesser vil redusere eller unntaksvis bevare den genetiske informasjon. Informasjon kan brytes ned, men ikke bygges opp på naturlig måte.

Myte 4: Den historisk-kritiske myte angriper den spesielle åpenbaring. Den avviser en spesiell skapelse av alle livsformer inkludert mennesket. Den avviser profetiene og deres oppfyllelse. Den avviser beretningene om Jesu naturundre, for eksempel da Han gikk på vannet. En engangshendelse som står helt uten analogi, og som er helt uten støtte fra en snusfornuftig kausalitet. Her står mytetenkningen i konflikt med den allmektige Guds eget ord. Det burde være unødvendig å si hvilken av disse to sidene som er den sterkeste.

Myte 5: Antinomismens myte avviser den spesielle åpenbaring ved at den forkaster de ti åpenbarte Guds bud. Denne myten hevder derfor egentlig gallupmoral: At folkemeningen su-

verent bestemmer sin egen etikk. Det eneste som hjelper mot antinomismens myte er å fastholde at Gud virkelig gav sine steintavler med de ti bud i historien. På et bestemt sted, til en bestemt tid.

Såkalt konservative teologer har inntil nylig vært samstemte i sin avvisning av antinomismen, om de enn har vært unnfallende i møte med flere av de andre fornuftsmytene. Denne fastheten man har vist i forhold til Guds etiske åpenbaring skyldes kanskje at man kan henvisse til «bekjennelsen» heller enn til «Skriften». Men nå gjør en tretthet seg gjeldende. En lærer ved Menighetsfakultetet (MF) uttaler at en etikk utmeislet i stein og granitt ikke er noe ideal. Var Guds steintavler virkelige? Var de likevel ikke noe ideal? Etikprogrammet ved MF synes å ha som overordnet målsetting at den kristne etikk skal begrunnes allmennmenneskelig. Åpenbaringsaspektet ved MF-etikken blir stadig vanskeligere å få øye på. Endestasjonen for fakultetets nåværende «fredsprosess» i møte med sekularisert etikk vil være en kapitulasjon for antinomismens fornuftsmyte. Da vil åpenbarings teologiens absolutte etikk bli skiftet ut med rettspositivismens normløse vilkårlighet.

Et passende motto for rettspositivismen er:

- La de små barn komme til seg selv.

Dette var tidligere et slagord for Human-Etisk Forbund. Det er egentlig en ganske treffende formulering, fordi den avslører hvor hjelpeløst det stolte menneske er når det skal være sin egen etiske normgiver.

Myte 6: Myten om den reduserbare informasjon angriper Johannes-evangeliets åpningsord. «I begynnelsen var Ordet». Denne informasjonsmyten hevder at et budskap er fullstendig reduserbart til materielle størrelser. Bibels budskap tilsier at all informasjon er metafysisk, avhengig av Guds Logos-åpenbaring. Dette gjelder også den genetiske informasjon i arvestoffet hos levende vesener. Den må være lest inn av Gud ved en spesiell skaperakt, hvor Gud åpenbarte seg som Skaper.

Myte 7: Myten om at mennesket er et dyr kolliderer med skapelsesberetningen, hvor Gud skapte mennesket i sitt bilde, ved en spesiell skapelsesakt. Skapelsen av mennesket er et avgjørende punkt i Guds åpenbaring. Det inngår både i Hans generelle og Hans spesielle åpenbaring. Skapelsesakten gjorde at menneskets per-

son og bevissthet har kvaliteter som dyrene ikke har. Fornuftsmytologien forflater disse to begrepene «person» og «bevissthet». Menneskeverdet graderes for å gi åpning for fosterdrap.

Når forsvar for Guds etikk blir til angrep mot Guds etikk

Konservativ fagteologi har hatt problemer med å identifisere fornuftsmytene. Likevel har man i stor grad holdt stand overfor den antinomistiske myte (myte 5). Her raser striden hardest i dag, fordi dette er den siste skansen for åpenbaringstroen i møte med den akademiske fornuftsmytologien. Straks man bøyer kne for antinomismen, har man intet å stille opp mot de seks andre fornuftsmytene.

Dagens MF-etikere ønsker trolig å styrke den kristne etikk i samfunnet når de søker å gi den en allmennmenneskelig begrunnelse. Men når man overser Guds steintavler og derved bagatelliserer den historiske gudsåpenbaringen av etikkenes normer, medfører det på sikt at man gir seg rettspositivismen i vold. Man vil etter hvert forlate Gud som absolutt etisk autoritet, for å hengi seg til menneskemeningers skiftende konjunkturer.

Gud er ingen rettspositivist. Han bøyer seg ikke i støvet for noe statlig lovverk eller for en menneskerettighetserklæring. Derfor er det et selvbedrag når vi fratar Gud den etiske autoriteten. Når vi går bort fra den historiske åpenbaringen av Guds Lov, oppnår vi bare å narre oss selv, for Gud er uforanderlig.

MF har i en årrekke brukt den historisk-kritiske mytologien i sin bibeltolkning. Med et fint ord kalles dette for «historisk» bibeltolkning. Når ordet «kritisk» fjernes, skapes det et inntrykk av at man fastholder det historiske i åpenbaringen. Dette har virket tillitvekkende og har gitt betydelig inngang hos det bibeltroende lekfolk. Inntil nylig har denne «historiske» bibeltolkning vært uten synlige skadevirkninger på det etiske område. Man har klart å forkynne en noenlunde bibelsk etikk, som om den skulle ha vært basert på gudsåpenbaring. Men bak ordet «historisk» som tolkningsprinsipp skjuler det seg en fornuftsmytologi (myte 4): Et krav om analogi og naturlig kausalitet bak enhver hendelse. Dette kravet bærer med seg en ahistorisk avvisning av det enestående i alle historiske hendelser. Arkeologiske funn vises liten oppmerksomhet av denne «historiske»

forskningsmetodikk. Et unntak er de arkeologiske funn av bibelske skrifter. Disse regnes for interessante, da man har en darwinistisk inspirert tolkningsnøkkel: De korteste tekstene regnes for å være eldre enn de lengre tekstene. Tekstene antas å ha utviklet seg ved menneskelige spekulasjoner. Gudsåpenbaringen koker bort i kålen.

Fornuftsmytologien forutsetter antinomisme, som betyr at Guds hellige Lov avskaffes. Den historisk-kritiske fornuftsmyten (myte 4) tillater nemlig ingen åpenbaring av Guds Lov på historiske steintavler. Denne konkrete lovåpenbaring i rom og tid var i sin natur absolutt, uten påviselig verdslig årsak og uten analogi. Ellers ville den ikke ha vært en åpenbaring av Guds enestående og absolutte Lov. Et fakultet som nå velger å ha den historisk-kritiske myten som grunnmur, er henvist til å basere sin etikk på allmennmenneskelig tankegang. Det er den eneste konsekvente holdningen. Åpenbaringsaspektet som inntil nå har vært med i MF-etikken, må vel sies å ha vært en teologisk salderingspost. I det lange løp vil den historiske gudsåpenbaringen av etikken forsvinne bak horisonten, dersom man fastholder den historisk-kritiske fornuftsmyten.

Menighetsfakultetets offisielle strategi i forhold til gudsåpenbaringen er i dag omtrent slik: Fakultetet gjør det til en akademisk målsetting å skulle forsvare åpenbaringen. Det gjøres til et intellektuelt prosjekt å påvise at åpenbaringen ikke er noe falsum. Som de primære hjelpemidler i dette prosjektet brukes tekstanalyse og historisk-kritisk metodikk. Dette blir feil fordi gudsåpenbaringen går forut for all menneskelig erkjennelse. All menneskelig kunnskap er sekundær i forhold til det eneste primære: Gudsåpenbaringen. Å bruke menneskets erkjennelse til å begrunne selve gudsåpenbaringen blir like galt som å sette vogna foran hesten, til å trekke hesten. Når den menneskelige kunnskap drar seg etter håret og gjør seg selv til det primære, bygger den på en fornuftsmytologi. De syv mytene utgjør til sammen en slik mytologi. Menighetsfakultetets uttalte utgangspunkt i møte med åpenbaringen vil derfor si å skulle degradere den. Man gjør åpenbaringen avledbar og dermed sekundær i forhold til menneskelig kunnskap og fornuftsmyter. Guds lovåpenbaring blir gjort annenrangs i forhold til allmennmen-

neskelig etikk. Men en avledet åpenbaring er i lengden jevngod med ingen åpenbaring. Der- som Guds åpenbaring var basert på menneske- lig kunnskap, ville Han ikke kunne fortelle oss annet enn det vi visste fra før av. Hvem var det da som var den autoritative guddom?

Om hensikten med å bygge på allmennmen- neskelig erkjennelse var å forsvare gudstroen og kristen etikk, blir resultatet det motsatte. Man innfører fornuften som etisk autoritet og visker bort sporene etter den Gud som åpenbarte seg. Man lager seg et antinomistisk prinsipp for gudsbildet, og gjør på den måten felles sak med den ateistiske sekulærhumanismen.

Antinomismens rettspositivistiske gud kan når som helst åpne for homosex i menigheten. Denne tidsriktige rettspositivistiske gud står klar til å velsigne det samkjønnede begjær. Et begjær som den åpenbarte Gud i følge Bibelen avskyr så sterkt at han lot det regne ild og svovel. Her står to gudsbegreper mot hverandre. Rettspositivismens mot åpenbaringsens. Men den Gud som åpenbarte seg, er den virkelige. Da er det rett og riktig at denne åpenbarte Gud til slutt straffer rettspositivismens gud med ild og svovel. For oss mennesker er det tryggest at vi ikke tukler med den historiske åpenbaringen av Lovens steintavler.

Avskaffelsen av naturretten

Alle samfunn har sine allment aksepterte impe- rativer for livsførsel: «Du skal». Hvor kommer disse etiske normene fra? Skjematisk sett kan de oppstå på seks måter:

(i) Ved guddommelig åpenbaring: «Du skal» fordi Gud har sagt det i sitt ord. Hans absolutte etiske bud er åpenbart i tid og rom. De ti bud ble inngravert av Gud på steintavler.

(ii) Ved naturretten: «Du skal» fordi det føl- ger av naturen, kulturen eller menneskets sam- vittighet. Dette er de umiddelbart gyldige etiske normer som det naturlige menneske aksepterer.

(iii) Ved kalkulert gjensidighet: «Du skal ik- ke» gjøre noe mot meg som du ikke ville like at jeg gjorde mot deg. Dette virker edelt, men er kun en utvidet, gjensidig egoisme. I praksis om- fatter den bare dem jeg regner betyr noe. Dette prinsippet bærer ulike navn:

Det kategoriske imperativ (Immanuel Kant).

Kardemommeloven (Thorbjørn Egner).

Den negative gyldne regel.

Jesus forbindes feilaktig med denne regelen. Jesus hevdet derimot den positive gyldne regel: «Og som dere vil at menneskene skal gjøre mot dere, slik skal dere gjøre mot dem» (Luk 6,31).

(iv) Ved den sterkestes rett: «Du skal» gjøre det som best kan føre dine gener videre. Denne sosiobiologiens genetiske egoisme er et vrenge- bilde av en etisk norm. Denne ideologiserte dar- winismen er beslektet med totalitære ideologi- er.

(v) Ved massesuggesjonens gruppepress: «Du skal» fordi folkeflertallet mener dette akkurat nå. Dette er gallupmoral. I bakgrunnen lurar mediemakten og de ledende spørsmål som bru- kes til å manipulere gallupundersøkelser.

(vi) Ved lovbestemmelser: «Du skal» ganske enkelt fordi statens lovverk sier det. Enten det nå var et parlamentarisk flertall eller en despo- tisk hersker som bestemte det. Dette er rettspo- sitivisme.

«Du skal» er svært hørbart i vårt samfunn. I form av mediers menneskebud. Ikke i form av de ti Guds bud. «Du skal anerkjenne homofilt samliv» er et slikt menneskebud til fortren- ning av Guds bud. Samfunnsmaktens avskaffel- se av alle normer basert på gudsåpenbaring er det mest dramatiske som har skjedd i vår kultur i løpet av den siste generasjonen. Nesten like dramatisk er det at naturretten raseres. Særlig på to områder er naturretten blitt borte i vårt samfunn:

I følge naturretten er homoseksuelt samliv uetisk, fordi det strider mot naturens orden. Homosex strider mot kjønns polariteten og for- hindrer at nytt liv blir til. Men samfunnsmak- ten hyller nå alt som kan ligne trofasthet mel- lom seksualpartnere av samme kjønn. Noen finner på å knytte sin samvittighet eller endog Guds navn til denne opphevelsen av naturret- ten i homoseksualsaken. Da opereres det med et ikke-bibelsk, antinomistisk gudsbegrep.

Naturretten avviser morbestemt fosterdrap. Fordi det er mot naturens orden at en mor som er utrustet til å skulle føde og nære sitt barn, finner på å drepe det før det er født. Nå over- kjøres naturretten av en rettspositivistisk femi- nisme som snakker om kvinnens selvrealise- ring. Det gjøres liksom til en samvittighetssak at barnet har krav på å være ønsket. Da er sam- vittighetens siste bardunstreng til den guddom-

melige åpenbaring blitt kuttet.

I det øyeblikket samvittigheten er blitt forvandlet til materialismens kynisme, og kulturen er blitt barbarisk mot de svakeste, er naturretten blitt borte. Den er blitt forvrent til rettspositivisme. Det står bare to valgmuligheter tilbake: Å gjenreise åpenbaringen som basis for etikken. Eller å bukke under for den totale verdioppløsning. I denne kritiske situasjonen velger altså etikkforskere på MF å nedtone Guds åpenbaring av Loven, for å knytte etikken opp mot en allmennmenneskelig naturrett.

Det er fåfengt å lete etter naturretten i dagens samfunn. Den er fordrevet fra scenen, og slumrer i folkedypet. To av Norges mest kjente personer valgte nylig å offentliggjøre at de lever i utenomekteskapelige samliv. Mediemakten hyllet dem, og definerte dem som modige. Men dette ugudelighetens «triumftog» var påfallende halvhjertet: Ingen festivitas, ingen gratulasjonstelegrammer, ingen blomsterbuketter, ingen gullringer, ingen kjærlighetserklæringer, intet felles portrettfoto, ingen felles opptreden. Naturretten måtte for all del ikke utfordres og vekkes til live.

Mytenes sirkelvandringer

De syv fornuftsmytene har slik makt i samfunnet at man ikke tar bryet med å begrunne dem intellektuelt. Makt begrunnes ikke. Den opprettholder seg selv med emosjonell retorikk. Det er verd å merke seg den sammenhengen mellom mytene som vil framkomme om man mot formodning skulle gi seg i kast med å begrunne dem.

En fornuftsstroende som skulle våge å forsvare en av de syv fornuftsmytene, ville måtte gjøre det ved hjelp av en eller flere av de andre fornuftsmytene. Da ville vi få se eksempler på sirkelslutninger: Antinomismens myte (myte 5) er basert på den historisk-kritiske myten (myte 4), fordi denne avviser Guds steintavler. Den historisk-kritiske myten bygger på sin side på kausalitetsmyten (myte 1): Myten om de naturlige årsaker som ligger under menneskets kontroll. Kausalitetsmyten innebærer at Gud er detronisert som lovgiver på naturlovenes område. Da må Han i såfall også være detronisert som lovgiver på det etiske område, hvilket er antinomismens myte om igjen. Antinomismen (myte 5) har derved vandret rundt i en sirkel og be-

grunnet seg selv. Myten er blitt sin egen myte. Mennesketanken er innkrøkt i seg selv.

Provosert abort forutsetter antinomisme, som i seg selv gir et sirkelresonnement. Enda en sirkelslutning oppstår når man skal begrunne morbestemt fosterdrap: For å kunne påstå at det spedte foster ikke har rett til liv, kan man gå ut fra et reduserbart og gradert personbegrep (myte 7). Dette er altså en myte om at mennesket er et dyr blant andre dyr. Denne myten bygger igjen på at mennesket ikke er skapt i Guds bilde, men er resultatet av en materiell utviklingsprosess (myte 3). Denne tanken bygger igjen på at informasjonen i menneskets arvestoff er rent materiell (myte 6). Men skal all informasjon være et reduserbart og materielt begrep, må også menneskets bevissthet være reduserbar og materiell. Da er man tilbake der man startet: Ved myte 7. Myten om at mennesket er et dyr. Man prøvde å grunngi abort som et etisk gyldig valg. Så klarte man allikevel ikke å begrunne noe som helst. Alt man klarte, var å kretse hvileløst rundt i fornuftsmytologiens ørken.

Avhengigheten av Guds åpenbaring

Når en ateist skal rette et virkelig sviende angrep mot Guds åpenbarte etiske Lov, må han tyvlåne elementer av den åpenbaring han skal angripe. Et eksempel er følgende karakteristiske utfall mot en som tror på Gud og hans bud:

- Du må ikke være så dømmesyk og intolerant!

Dette er ment som et angrep mot gudstroen, men er et ufrivillig uttrykk for avhengighet av Guds åpenbaring. En snyltende avhengighet. Man setter opp et etisk forbud mot å dømme, som er ment å ramme andre, bare ikke en selv. Man låner gudstroens etisk ansvarlige «du» slik den er nedfelt i Guds ti bud. Uten dette «du» ville fordømmelsen av den andres antatte dømmesyke miste sin kraft. Men det er umulig å beholde sin troverdighet når man skal fordømme andres påståtte dømmesyke. For man rammer seg selv umiddelbart. Er det noe som fortjener betegnelsen «dømmesyke», må det vel være den holdningen man viser ved å stemple andre med nettopp denne diagnosen. Personkarakteristikker av typen «dømmesyk» er selve lavmålet i en meningsutveksling. Man omgår saken for å ramme personen. Dette er ikke kon-

René Descartes (1596-1650)

sekvent. Om man virkelig tror på den antinomistiske myten (myte 5), har man tatt bort grunnlaget for slik moralsk forargelse. Intet absolutt rett eller absolutt galt eksisterer for en ateist, kun maktstrukturer.

Flere av de syv fornuftsmytene har et snylteforhold til Guds åpenbaring. Evolusjonsmyten (myte 3) forutsetter et lineært historiesyn. Historien betraktes her som en utvikling langs en linje fra et absolutt startpunkt til et absolutt endepunkt. Dette synet er basert på jødisk-kristent åpenbaringstenkning, i motsetning til østlig filosofi som opererer med et syklisk historiesyn. Hvis historien skulle gå i sirkel, blir det straks irrelevant å snakke om biologisk utvikling. Evolusjonsteorien kunne derfor bare oppstå innenfor en jødisk-kristen kulturkrets. Innenfor en kulturkrets hvor det erkjennes at Gud skaper ved tidens absolutte begynnelse og hvor Gud holder dom ved tidens absolutte ende. Evolusjonsmyten benekter Guds åpenbaring av Logos, men for å kunne gjøre det må den først bygge på åpenbaringsbasert tankegods. «Parasitten» søker å motbevise eksistensen av «verten» som den har fått all sin kraft fra.

Den historisk-kritiske myten (myte 4) søker å bortforklare alle nedtegnede hendelser som står alene uten analogi og uten rot i en kausalitet. Men hva er egentlig denne kausalitet - båndet mellom årsak og virkning? Den eneste holdbare forbindelsen mellom årsak og virkning bygger på Guds generelle åpenbaring. Forkastes åpenbaringen, undergraves hele kausalitetsbe-

grepet. Når kausalitetskravet, kravet om en naturlig årsak, brukes for å avvise Bibelens underberetninger, gjøres et underlig grep: Guds generelle åpenbaring misbrukes for å skulle avvise Guds spesielle åpenbaring. Igjen har vi å gjøre med en filosofisk parasitt som prøver å utnytte sin vert for deretter å benekte eksistensen av denne.

Myten om at mennesket er et dyr (myte 7) har sine Logos-parasitter som prøver å fjerne Logos. Bevissthetsbegrepet må anerkjennes for at menneskets personlige erkjennelse skal være virkelig. Samtidig er det mytens målsetting å skulle redusere bevisstheten til materielle prosesser som beskrives fullstendig matematisk. Men menneskets bevissthet er metafysisk, og uttrykker Guds spesielle såvel som generelle åpenbaring. Påstanden om at bevisstheten er et åpenbaringstomt, mekanistisk begrep, kan bare formidles til en virkelig person med en metafysisk bevissthet rotfestet i Guds åpenbaring. For å kunne motsi åpenbaringen med ettertrykk må man utnytte den samme åpenbaringen.

Dogmer og aksiomer

I antikkens Hellas kan vi finne spor av de syv fornuftsmytene. Renessansen gav denne tenkingen fornyet aktualitet. Filosofen René Descartes (1596-1650) var den enkeltperson som kanskje mer enn noen annen bidro til dette. Descartes søkte å ta menneskets fornuft som utgangspunkt for all erkjennelse. Inntil da hadde det vært nærmest en selvfølge at man måtte regne en guddommelig åpenbaring som erkjennelsens basis. Vi må gå tilbake til tanken om en historisk gudsåpenbaring, om vår erkjennelse skal ha en fast basis. Uten gudsåpenbaring forvitrer historiens objektivitet, materiens virkelighet, naturlovenes troverdighet og all normativ etikk.

De syv fornuftsmytene representerer på hver sin måte et angrep på den historiske gudsåpenbaring. Det moderne sekulariserte menneske som mener å ha befridd seg selv for alle myter, står egentlig ganske ribbet tilbake. Det anerkjenner ingen historisk gudsåpenbaring. Det anerkjenner ingen etiske absolutter. Det anerkjenner ingen metafysiske dogmer. Uten å ville erkjenne det, kaster det dermed ut enhver prinsipiell basis for sunn erkjennelse.

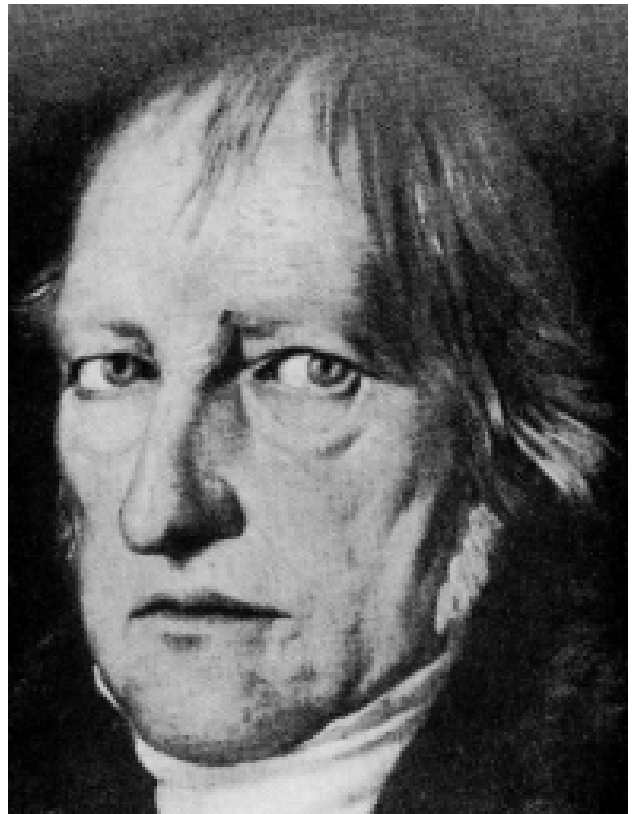
Likevel etterspør dette menneske kunnskap.

Hvor skal man som moderne menneske starte, når man skal bygge opp sin kunnskap? Ikke med metafysiske dogmer, for disse avskyr man. Men man starter med dogmenes bortskjemte halvbror, aksiomene. Modernitetens utgangspunkt er en filosofisk spagat: Forakt for dogmer - glorifisering av aksiomer. Men aksiomer er ikke annet enn bearbeidede dogmer, smuglet inn bakveien. Det første aksiomsystemet ble satt opp av matematikeren Euklid i antikkens Hellas.

Aksiomsystemer har siden vært den ideelle basis for all stringent matematisk bevisførsel. Aksiomer er visselig abstrahert, formalisert og finpusset. Men de er like fullt basert på dogmer. Kontradiksjonsprinsippet er det metafysiske dogme som mer enn noen andre danner grunnlaget for alle logisk oppbygde aksiomsystemer, med sitt krav om motsigelsesfrihet. Dette er et dogme som følger av en historisk gudstro.

Kontradiksjonsprinsippet sier: Anta en at påstand er sann. Da kan ikke dens negasjon (benektelse) samtidig være sann.

Filosofen Georg Friedrich Hegel (1770-1831) la med sitt synteseprinsipp grunnlaget for marxismen. Dette var prinsipielt sett et forsøk på å avskaffe selveste kontradiksjonsprinsippet. Dette grepet er vidtrekkende - det søker å avskaffe skillet mellom sant og usant. Man erstatte sant og usant med pragmatisme. Dette er vitenskapelig fatalt, fordi det margstjeler matematikken. Matematikken blir til kulisser uten meningsfullt innhold når man fjerner grunnlaget for motsigelsesfrie aksiomsystemer. Uten basis i metafysiske dogmer (som kontradiksjonsprinsippet) vil all matematisk systembygging degenerere. Man kan risikere å bevise og motbevise en og samme påstand. Til slutt vil en slik åpenbaringstom matematikk bli til et uverdige narrespill, uten empirisk relevans. Det skarpe skillet mellom aksiomatisk og dogmatisk kunnskap er oppkonstruert og historieløst. All kunnskap er opprinnelig dogmatisk basert. Aksiomatisering er en historisk prosess, som både bygger på og låner metafysikk. Aksiomatisering kan derfor aldri bli avsluttet. Som nevnt ovenfor er alle fruktbare aksiomsystemer ufullstendige. Selve aksiomatiseringen vil dessuten alltid etterlate seg en ikke-formaliserbar rest av metafysikk. Aksiomatisering er en etterpåklokskap hvor man formaliserer en intuitiv slutningsrekke

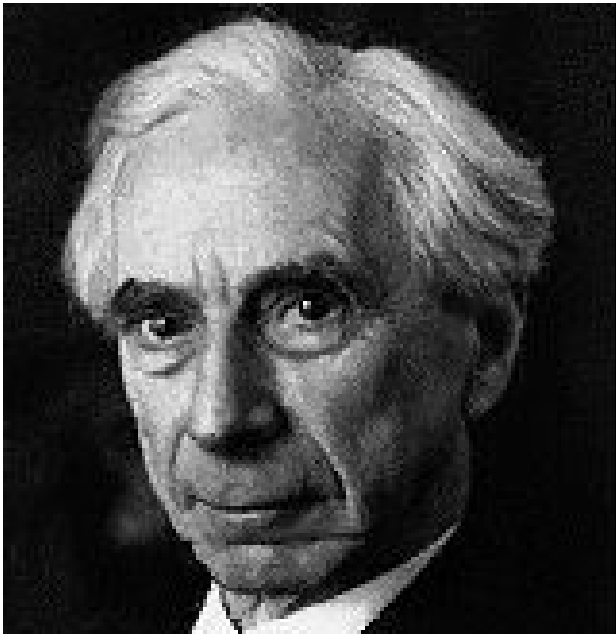

Georg Friedrich Hegel (1770-1831)

med røtter i sunn dogmatikk.

Kontradiksjonsprinsippet er en absolutt nødvendig metafysisk basis for aksiomsystemer. For det handler om å skille mellom sant og usant. Uten kontradiksjonsprinsippet ville man tillate seg å bevise og motbevise en og samme matematiske setning. Da ville hele matematikken falle fra hverandre og bli et narrespill. Jeg vil også nevne to andre metafysiske innslag i aksiomsystemer: Mengdebegrepet og utvalgsbegrepet.

Mengdebegrepet ble innført av rasjonalistiske matematikere i håp om å gjøre matematiske aksiomsystemer fullstendig formaliserbare. Men det å samle sammen ting og kalle denne ansamlingen for en mengde, er en metafysisk operasjon. Vi bedriver metafysikk når vi trekker en mental skillelinje mellom kategorien av elementer som hører til mengden og kategorien av elementer som ikke hører til mengden. Bertrand Russell (1872-1970) var en av dem som hadde stor tro på mengdebegrepets evne til å fullformalisere matematikken. Men det er en blindgate for rasjonalismen å benytte metafysiske virkemidler for å utrydde all metafysikk. Det kan i beste fall være selvbedrag på et mer sofistikert nivå. Selvbedraget i Russells antime-

Bertrand Russell (1872-1970)

tafysiske mengdelære kommer klart fram i Russells paradoks. En hverdagslig tolkning av Russells paradoks er følgende:

- I en liten by bor det en barberer. Han barberer alle som ikke barberer seg selv. Barberer denne mannen seg selv?

Spørsmålet lar seg ikke besvare. Svarer vi ja, blir det en selvmotsigelse. Svarer vi nei, blir det en selvmotsigelse. Denne typen selvmotsigelse er innbakt i selve mengdebegrepet og viser dets utilstrekkelighet. Denne utilstrekkeligheten avviser ikke all bruk av mengdebegrepet. Den viser bare at det må brukes med varsomhet. Man må være klar over begrepets begrensning og metafysiske karakter.

Utvalgsbegrepet handler om hva vi gjør når vi arbeider med mengdelæren. Vi velger oss ut et element fra en mengde. Med hvilken rett kan vi foreta et utvalg og plukke et element fra en mengde? Det er utvilsomt en metafysisk operasjon. I tilfellet ovenfor har vi to mengder: Mengde A er alle mennene i byen som ikke barberer seg selv. Mengde B er alle mennene i byen som barberer seg selv. Til sammen utgjør de to mengdene alle menn i byen. Hva vil det si å velge ut en mann fra en av disse to mengdene? Ikke godt å vite. For det finnes faktisk en mann som det ikke er mulig å plassere i en av mengdene, og da kan han heller ikke velges ut av en av disse mengdene.

Vi ser altså at forsøket på å renske matematikken for metafysikk ved mengdelærens hjelp

er feilslått fordi det skaper mer metafysikk enn det fjerner. Subtil metafysikk kanskje, men utvilsomt metafysikk. I metafysikken må vi støtte oss på dogmer som dypest sett har sin rot i gudstroen. Vår fornuft har lov til å konstruere matematiske aksiomsystemer og matematiske mengder. Vi kan foreta utvalg innenfor mengdene. Fornuften kan bruke begrepene aksiom, mengde, utvalg. Men ingen av disse tre begrepene er selvbegrunnende og komplette. Deres rekkevidde er begrenset, fordi vår fornuft ikke bærer seg selv men er grunnlagt på gudsåpenbaringen.

En analogi

- den aksiomatiserte matvarehandel

For å lage oss en popularisert analogi til forholdet mellom aksiomer og dogmer, kan vi tenke på matvarehandelen.

· Et bilde på aksiomer:

Innpakkede matvarer i supermarkedet, ferdig merket med pris og strek-kode. Med fancy logo og vakker design-emballasje. Formelt er alt i orden. Men varene er blitt til ekspertprodukter: De befinner seg langt hjemmefra. Til tross for foredlingen har det bare gått en vei med kvaliteten: Den har blitt forringet mens varene er blitt fraktet fra åkeren til butikkhyllene.

· Et bilde på dogmer:

Matvarene slik de står i åkeren, ferdig til å høstes. Men de er fulle av jord og bladverk som ikke har ernæringsverdi. Uten emballasje og merkelapp står de der. Disse råvarene er ikke ekspertprodukter. For de står der de hører hjemme. Her har de vokst og utviklet seg.

Det krever ingen stor fantasi å tenke seg mennesker som nedvurderer de primitive og barbariske råproduktene slik de står i åkeren. Samtidig som de samme menneskene omfavner de hygienisk innpakkede og standardiserte produktene man finner i butikkhyllene, kvalitets-sikret og merket slik at det formelle er i orden. Mennesker som forkaster «dogmatisk mat», men som elsker «aksiomatisk mat». Hvor finner man slike mennesker? Man kan kjøpe en lørdagsavis, hvor bøndene, deres lønnskrav og deres yrkesutøvelse kan bli hetset på autorisert spalteplass. «Dogmatisk» mat slik den står i åkeren bryr journalistene seg lite om. Så blar man noen sider videre, og finner flotte fargebilder fra mesterkokkens gourmetsider i helgebilaget.

Dette er den «aksiomatiske» mat, som de samme journalistene hyller.

En «dogmefri aksiomatisering» av matvarehandelen ville bety å avskaffe dyrkningen i åkeren, for å frigjøre ressurser. Så kunne man spise kompetansen og sette alle ledige ressurser inn på å gjøre produktene i butikkkhyllene og i restaurantene så attraktive som mulig. Denne aksiomatiserte filosofien innen matvarehandelen ville ikke vare lenge, dersom den ble satt ut i livet. Bare noen måneder, i beste fall. Så var lagrene tomme, fordi forsyningene hadde tatt slutt. Dette er noe alle skjønner.

Men drømmen om en dogmefri vitenskap er like korttenkt. Modernismens myter kan bare leve ved å smugle til seg en kontinuerlig strøm av tilranet metafysikk, som man ikke vedkjenner seg. Modernismen er kjennetegnet ved at den uhemmet raner til seg de tingene man trenger fra den åpenbaringsbaserte viten. Postmodernismen kan sees på som et forsøk på å være mer konsekvent. Man prøver å avholde seg fra å stjele metafysikk, slik at modernismens får vise oss hva som bor i den. Hva har så modernismens svirebror, postmodernismen, å tilby på den andre siden av antimetafysikkens jerntrappe? Rene syndfloden. Alle normer flyter i et houseparty av total verdioppløsning. Den postmodernistiske verdioppløsning kan betraktes som et ufrivillig profetisk tegn på selve grunnskaden i moderniteten. Modernismens påfugl kan nok se vakker ut, men den er et vesen i lånte fjær. All dens utsmykning er lånt fra gudstroen. En konsekvent modernitet uten lånte metafysiske fjær faller sammen i prinsippløs relativisme og avgrunnsdyp verdinihilisme.

Et gudsbilde basert på de syv fornuftsmytene

Fornuftsmytene er det faste punkt i tilværelsen for mange, med eller uten et tilbygg av gudstro. I en nylig utkommet bok prøver forfatteren å basere en gudstro på de syv fornuftsmytene. «Gud og naturen» er skrevet av Jens Gabriel Hauge, professor emeritus i biokjemi ved Norges Veterinærhøgskole. Boken utkom i 1999 på Genesis Forlag, Oslo.

Som bakgrunn for å vurdere Hauges bok kan det være på sin plass å minne om det opprinnelige andre bud, slik det er gitt i 2 Mos 20,4-6. Dette budet gir et forbud mot å lage seg gude-

bilder. Det er klart at når de syv fornuftsmytene gis forkjørsrett i møte med Guds åpenbaring i Bibelen, resulterer dette i et gudsbilde som ikke er sammenfallende med Bibelens gudsbilde.

La meg nå prøve å dokumentere at Hauge slutter seg til de syv fornuftsmytene.

(1) Myten om årsak og virkning. På side 93 slutter han seg til denne myten når han postulerer universets autonomi styrt av naturlover. Riktignok nevner han Gud i denne sammenheng, men det blir for åndelig kosmetikk å regne. På side 115 hevder han at «alt som skjer på det materielle og legemlige plan har naturlige årsaker». Her gis tilsynelatende intet rom for metafysikk (oversanselige begreper). Men dette utsagnet er inkonsekvent, fordi ordet «naturlig» er en metafysisk blindpassasjer.

(2) Myten om det objektive bevis. Denne myten omtales ikke direkte i boken. Men det Hauge skriver på side 25 uttrykker en tilslutning til denne myten: «Alt dette utgjør ikke et logisk gudsbevis». Hele ideen om et logisk gudsbevis forutsetter at objektive beviser finnes.

(3) Evolusjonsmyten. Hauge er darwinist og tror på evolusjon ved mutasjoner og naturlig utvalg. Dette gjennomsyrrer hele hans bok fra begynnelse til slutt. Et forunderlig trekk ved hans bok er at den skaper et inntrykk av at han selv er den hittil eneste norske naturvitenskapsmann som har tenkt kvalifiserte tanker om tro og viten, om skapelse og evolusjon. Er dette en bevisst holdning eller en glipp?

(4) Den historisk-kritiske myte. Hauge er uforbeholden i sin støtte til denne myten. Kapittel 6 i hans bok er et unyansert propagandaskrift for denne myten. Hauge mener å ha autoritet til å kunne avvise jomfrufødselen, han avviser at Jesus gikk på vannet, vinunderet i Kana og alle lignende naturundre. Han hevder likevel at disse beretningene som han selv tror er falske, har et åndelig budskap. Denne typen åndelighet er intet nytt fenomen. Gnostisismen er et svermeri som kirken har måttet slåss mot siden oldtiden.

(5) Myten om menneskets autonome etikk. På side 63 i boken omtales etiske spørsmål. Darwinismens naturlige utvalg framstilles som en overordnet etisk norm. Her er det ingen plass for de ti bud gitt på steintavler, og forfatteren kan derfor antas å slutte seg til antinomismens myte. Det er likevel interessant at viten-

skapsmannen Hauge våger å være politisk ukorrekt ved å omtale homoseksualitet som et «seksuelt avvik» (side 62).

(6) Myten om den reduserbare informasjon. På side 22 uttrykker Hauge seg i samsvar med denne myten når han skriver: «Vi kan forklare hvordan kompleksiteten kan øke etter hvert som tiden går».

(7) Myten om at mennesket er et dyr. Denne myten bærer i seg tanken om at bevissthet er noe som oppstår når hjernens kompleksitet når et visst nivå. På side 20 gir Hauge uttrykk for nettopp denne fornuftsmytiske tanken, selv om han prøver å reservere seg mot en reduksjonisme som sier at «bevissthet er intet annet enn nevrofysiologi».

Hauge er sikkert velmenende der han søker å rydde plass for en mytefri gudstro tilpasset det moderne menneske. Men resultatet blir alt annet enn mytefritt: Et krav om underkastelse under alle syv fornuftsmytene.

Jens Gabriel Hauge kan antas å tro på samtlige syv fornuftsmyter. Men han befinner seg i et nokså hyggelig selskap, da akademiske teologer i Norge i stor grad slutter seg til hans syn. For å få status som konservativ teolog kan man underkaste seg nesten alle fornuftsmytene, med unntak for den antinomistiske myte (myte 5). Dersom man i tillegg avviser at mennesket er et dyr (myte 7), regnes man gjerne som svært konservativ. Selv om man altså bøyer seg for fornuftsmytene 1, 2, 3, 4 og 6. Det ser nå ut til å være en glidning i retning av å kapitulere også for myte 5 i såkalt konservative kretser. MF har som nevnt et etikk-program som vektlegger det allmenmenneskelige i etikken. Guds historiske steintavler skyves til side, og kan knapt skimtes i bakgrunnen. I bispekollegiet finner vi for tiden Gunnar Stålsett, som framstår som en kompromissløs forkjemper for den antinomistiske myte (myte 5). En myte som han i sin ungdom tok avstand fra. Dagens Stålsett vil neppe være i stand til å bære fram innvendinger mot en eneste av de syv fornuftsmytene.

Apenbaringen må komme først

Mennesketanken har en naturlig motvilje mot Guds åpenbaring. Denne motviljen kan vise seg på ulike måter. Selv når vi anerkjenner åpenbaringen med munnen, vil motviljen ofte være til stede. Når vi ønsker å beskrive, forklare og for-

stå åpenbaringen. Når vi ønsker å gripe hva som egentlig skjedde. Da blir det fort ingenting igjen av Guds åpenbaring. Vi ser intet annet enn oss selv og vår innbilte selvtilstrekkelighet. Om vi taler vakre ord om Guds åpenbaring, er det verdiløst dersom vi selv krever å få ha kontrollen. Vi drar oss da opp etter håret og gjør oss til den autoritet som Gud må innordne seg etter. Om vi så sminker vår majestetsutfordring med vakre ord om at vi vil tilrettelegge Hans evige åpenbaring for vår tid.

Guds åpenbaring må alltid få være først. Før all menneskelig erfaring, før all menneskelig erkjennelse og før all menneskelig logikk. Ellers er den ingen gudsåpenbaring, men bare et surrogat som mennesket har laget.

De syv fornuftsmytene er i seg selv surrogater for Guds åpenbaring. Myte 1 er et surrogat for at Gud i sin trofasthet opprettholder verden ved sine naturlover (Jer 33,25). Mytene 2 og 6 er surrogater for Guds Logos-åpenbaring (Joh 1.1). All logikk og all informasjon er initiert av Gud. De menneskelige tolkninger, definisjoner, presiseringer og slutninger kan bare finne sted som et resultat av gudsåpenbaringen. Mytene 3 og 7 er surrogater for skapelsen, hvor mennesket ble skapt i Guds bilde (1 Mos 1,27). Myte 5 er i utgangspunktet vantroens avvisning av Guds historiske lovåpenbaring (2 Mos 34,1). Men myte 5 har en dobbel skadevirkning ved at den også angriper den nådige Gud når Han vil skrive sin Lov i våre hjerter (Heb 8,10). Den historisk-kritiske myte (myte 4) er et slags allment surrogat. Her erstattes hele åpenbarings-tanken med forestillinger om naturlig årsak og analogi. Denne naturlige årsak er i seg selv en myte (myte 1), fordi kausaliteten er metafysisk og ligger utenfor menneskets kontroll.

Referanser

Gitt, Werner: *Information: Det tredje grunnleggende begreb*. Origo nr. 34, oktober 1991, side 14-23.

Hauge, Jens Gabriel: *Gud og naturen*. Oslo 1999.

*Peder A. Tyvand er professor
Norges Landbrukshøgskole, N-1432 Ås.*